

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

21. december 2016 *

»Præjudiciel forelæggelse — direktiv 93/13/EØF — direktiv 2009/22/EF — forbrugerbeskyttelse —
virkning erga omnes af urimelige kontraktvilkår, som er optaget i et offentligt register —
økonomisk sanktion pålagt en erhvervsdrivende, der har anvendt et vilkår, der anses for at svare til
vilkår, som er optaget i registret — erhvervsdrivende, som ikke har deltaget i den procedure, der har
ført til, at et vilkår anses for urimeligt — artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om
grundlæggende rettigheder — begrebet »national ret, hvis afgørelser ifølge de nationale retsregler ikke
kan appelleres«

I sag C-119/15,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Sąd
Apelacyjny w Warszawie (appeldomstolen i Warszawa, Polen) ved afgørelse af 19. november 2014,
indgået til Domstolen den 9. marts 2015, i sagen:

Biuro podróży »Partner« sp. z o.o. sp.k. w Dąbrowie Górniczej

mod

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, J.L. da Cruz Vilaça, og dommerne M. Berger, A. Borg Barthet, E.
Levits (refererende dommer) og F. Biltgen,

generaladvokat: H. Saugmandsgaard Øe

justitssekretær: fuldmægtig K. Malacek,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 9. marts 2016,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Biuro podróży »Partner« sp. z o.o. sp.k. w Dąbrowie Górniczej ved juridisk rådgiver I.
Bryła-Rokicka
- Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów ved juridisk rådgiver D. Sprzączkowska
- den polske regering ved B. Majczyna, M. Nowak og M. Kamejsza, som befuldmægtigede

* Processprog: polsk

— Europa-Kommissionen ved G. Goddin, A. Szmytkowska og D. Roussanov, som befuldmægtigede, og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 2. juni 2016, afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 6, stk. 1, og artikel 7 i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29), sammenholdt med artikel 1 og 2 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/22/EF af 23. april 2009 om søgsmål med påstand om forbud på området beskyttelse af forbrugernes interesser (EUT 2009, L 110, s. 30), samt artikel 267 TEUF.
- 2 Denne anmodning er blevet indgivet inden for rammerne af en sag mellem Biuro podróży »Partner« sp. z o.o. sp.k. w Dąbrowie Górniczej (herefter »Biuro Partner«) og Prezes Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (formanden for departementet for konkurrence- og forbrugerbeskyttelse, Polen) vedrørende Biuro Partners anvendelse af vilkår i almindelige forretningsbetingelser, som er optaget i det nationale register over ulovlige vilkår i almindelige forretningsbetingelser.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 I artikel 3, stk. 3, i direktiv 93/13 hedder det:
»Bilaget [til dette direktiv] indeholder en vejledende og ikke-udtømmende liste over de kontraktvilkår, der kan betegnes som urimelige.«
- 4 Direktivets artikel 6, stk. 1, har følgende ordlyd:
»Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.«
- 5 Samme direktivs artikel 7 bestemmer:
»1. Medlemsstaterne sikrer, at der i forbrugernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.
2. De i stk. 1 nævnte midler skal omfatte bestemmelser, i henhold til hvilke personer eller organisationer, der ifølge national lov har en legitim interesse i at beskytte forbrugerne, efter national ret kan indbringe en sag for retsmyndighederne eller de kompetente administrative myndigheder, for at disse kan afgøre, om kontraktvilkår, der er udarbejdet med henblik på generel anvendelse, er af urimelig karakter, og anvende egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af sådanne kontraktvilkår til ophør.

3. Sager som omhandlet i stk. 2 kan under overholdelse af den nationale lovgivning indbringes mod hver enkelt erhvervsdrivende eller samlet mod flere erhvervsdrivende inden for samme erhvervssektor eller sammenslutninger heraf, der anvender eller opfordrer til anvendelse af de samme generelle kontraktvilkår eller lignende vilkår.»

6 Artikel 8 i direktiv 93/13 bestemmer:

»Medlemsstaterne kan inden for det område, der omfattes af dette direktiv, vedtage eller bevare strengere bestemmelser, der er forenelige med traktaten, for at sikre et højere forbrugerbeskyttelsesniveau.«

7 Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/83/EU af 25. oktober 2011 om forbrugerrettigheder, om ændring af direktiv 93/13 og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 1999/44/EF samt om ophævelse af Rådets direktiv 85/577/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 97/7/EF (EUT 2011, L 304, s. 64), ændrede direktiv 93/13 med henblik på at pålægge medlemsstaterne en pligt til at underrette Europa-Kommissionen om vedtagelse af specifikke nationale bestemmelser på bestemte områder.

8 Artikel 8a i direktiv 93/13, som blev indført i dette direktiv ved direktiv 2011/83, og som har haft virkning siden den 13. juni 2014, bestemmer:

»1. Hvis en medlemsstat vedtager bestemmelser i overensstemmelse med artikel 8, skal den underrette Kommissionen herom samt om alle eventuelle senere ændringer, navnlig hvis disse bestemmelser:

[...]

— indeholder fortegnelser om kontraktvilkår, der betragtes som urimelige.

2. Kommissionen gør de i stk. 1 nævnte oplysninger let tilgængelige for forbrugerne og de erhvervsdrivende, bl.a. på et dertil indrettet websted.

[...]«

9 Anvendelsesområdet for direktiv 2009/22 er fastsat i direktivets artikel 1:

»1. Formålet med dette direktiv er en indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser vedrørende søgsmål med påstand om forbud som omhandlet i artikel 2 til beskyttelse af forbrugernes kollektive interesser som omhandlet i direktiverne i bilag I, således at det sikres, at det indre marked fungerer korrekt.

2. I dette direktiv forstås ved overtrædelse enhver handling, som skader de i stk. 1 nævnte kollektive interesser, og som er i modstrid med de i bilag I anførte direktiver som gennemført i medlemsstaternes nationale ret.«

10 Direktivets artikel 2, der har overskriften »Søgsmål med påstand om forbud«, bestemmer:

»1. Medlemsstaterne udpeger de domstole eller administrative myndigheder, der har kompetence til at træffe afgørelse i sager, der er indbragt af de i medfør af artikel 3 godkendte organer/organisationer, med henblik på:

a) hurtigst muligt og efter omstændighederne gennem en foreløbig afgørelse at kræve, at overtrædelsen bringes til ophør, eller at der nedlægges forbud mod den

- b) hvor det er relevant, at der træffes foranstaltninger såsom offentliggørelse af afgørelsen, enten helt eller delvis, i en form, der skønnes hensigtsmæssig, og/eller offentliggørelse af en berigtigelse med henblik på at fjerne overtrædelsens fortsatte virkninger

[...]«

- 11 Direktiv 93/13 er nævnt i punkt 5 i bilag I med overskriften »Liste over direktiver, der er omfattet af artikel 1« i direktiv 2009/22.

Polsk ret Konkurrence- og forbrugerbeskyttelsesloven

- 12 Artikel 24 i Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów (lov om konkurrence- og forbrugerbeskyttelse) af 16. februar 2007 (Dz. U. nr. 50, position 331), i den affattelse, som finder anvendelse i hovedsagen (herefter »lov om konkurrence- og forbrugerbeskyttelse«), bestemmer:

»1. Det er forbudt at anvende praksis, som skader forbrugernes kollektive interesser.

2. Ved praksis, som skader forbrugernes kollektive interesser, forstås en erhvervsdrivendes ulovlige adfærd, som truer disse interesser, navnlig:

- 1) anvendelsen af vilkår i almindelige forretningsbetingelser, som er optaget i registret over ulovlige vilkår i almindelige forretningsbetingelser som omhandlet i artikel 479⁴⁵ i Ustawa – Kodeks postępowania cywilnego (den civile retsplejelov) af 17. november 1964 (Dz. U., nr. 43, position 296, som ændret)

[...]«

- 13 Artikel 106 i lov om konkurrence- og forbrugerbeskyttelse bestemmer:

»1. Formanden for departementet for konkurrence- og forbrugerbeskyttelse kan ved en afgørelse pålægge den erhvervsdrivende en bøde, som ikke må overstige 10% af omsætningen i regnskabsåret før det år, bøden blev pålagt, når den pågældende erhvervsdrivende, om end ufrivilligt:

[...]

- 4) har anvendt en praksis, som skader forbrugernes kollektive interesser som omhandlet i artikel 24.

[...]«

Den civile retsplejelov

- 14 Artikel 398¹, 398³, 398⁹, 479⁴², 479⁴³ og 479⁴⁵ i retsplejeloven af 17. november 1964 i den affattelse, der finder anvendelse i den foreliggende sag, bestemmer:

»Artikel 398¹

1. En part, Prokurator Generalny (anklagemyndigheden), Rzecznik Praw Obywatelskich (ombudsmanden) eller Rzecznik Praw Dziecka (ombudsmanden for børns rettigheder) kan, medmindre andet følger af en særlig bestemmelse, iværksætte kassationsappel ved Sąd Najwyższy (øverste domstol, Polen) til prøvelse af en endelig dom eller en kendelse om afvisning af påstanden, eller en kendelse, hvorved det fastslås, at det er ufornuddent at træffe afgørelse, og som er afsagt af en ret i anden instans.

[...]

Artikel 398³

1. En part kan iværksætte kassationsappel af følgende to grunde:

- 1) Den materielle ret er tilsidesat, eftersom den er fortolket urigtigt eller anvendt forkert.
- 2) De proceduremæssige regler er tilsidesat, og overtrædelsen har haft væsentlig betydning for sagens afgørelse.

[...]

Artikel 398⁹

1. Sąd Najwyższy (øverste domstol) skal fremme kassationsappellen til realitetsbehandling, når:

- 1) sagen vedrører et grundlæggende retligt spørgsmål
- 2) det er nødvendigt at fortolke retlige spørgsmål, som har givet anledning til alvorlig tvivl eller uoverensstemmelser i retspraksis
- 3) proceduren er ugyldig
- 4) det er åbenbart, at kassationsappellen skal tages til følge.

2. Sąd Najwyższy (øverste domstol) beslutter bag lukkede døre, om kassationsappellen skal fremmes til realitetsbehandling; dens afgørelse kræver ikke nogen skriftlig begrundelse.

[...]

Artikel 479⁴²

1. Såfremt der gives medhold i påstanden, gengiver domstolen indholdet af de ulovlige vilkår i almindelige forretningsbetingelser i domskonklusionen og forbyder anvendelsen af disse vilkår.

[...]

Artikel 479⁴³

Den endelige dom har virkninger i forhold til tredjemand fra det tidspunkt, hvor det ulovlige vilkår i almindelige forretningsbetingelser optages i det i artikel 479⁴⁵, stk. 2, omhandlede register.

[...]

Artikel 479⁴⁵

1. Domstolen fremsender en kopi af den endelige dom, hvorved påstanden blev taget til følge, til formanden for departementet for konkurrence- og forbrugerbeskyttelse.
2. Formanden for departementet for konkurrence- og forbrugerbeskyttelse fører, på grundlag af de i stk. 1 omhandlede domme, registret over ulovlige vilkår i almindelige forretningsbetingelser.
3. Det i stk. 2 omhandlede register er offentligt.«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 15 Biuro Partner er et polsk selskab, der er aktivt inden for sektoren for turisttjenester.
- 16 Ved afgørelse af 22. november 2011 konstaterede formanden for departementet for konkurrence- og forbrugerbeskyttelse, at Biuro Partner anvendte vilkår, som anses for at svare til vilkår, der er erklæret ulovlige i forbindelse med sager mod andre erhvervsdrivende, og som er optaget i registret over ulovlige vilkår i almindelige forretningsbetingelser. Ifølge formanden for dette departement skadede de af Biuro Partner anvendte vilkår forbrugernes kollektive interesser, og det var derfor berettiget at pålægge en bøde på 27 127 polske zloty (PLN) (ca. 6 400 EUR).
- 17 HK Zakład Usługowo Handlowy »Partner« sp. z o.o., som er indtrådt Biuro Partners rettigheder bestred, at de af selskabet anvendte vilkår kunne sidestilles med dem, der er optaget i registret.
- 18 Ved dom af 19. november 2013 afviste Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (den regionale domstol i Warszawa – domstol for sager om konkurrence- og forbrugerbeskyttelsessager, Polen) Biuro Partners klage over den afgørelse, som var truffet af formanden for departementet for konkurrence- og forbrugerbeskyttelse, idet den i lighed med sidstnævntes afgørelse fastslog, at de vilkår, som var blevet sammenlignet, svarede til hinanden.
- 19 Biuro Partner har iværksat appel til prøvelse af denne dom ved Sąd Apelacyjny w Warszawie (appeldomstolen i Warszawa, Polen).
- 20 Denne ret er i tvivl om fortolkningen af direktiv 93/13 og 2009/22. Den har i denne forbindelse henvist til dom af 26. april 2012, Intel (C-472/10, EU:C:2012:242), hvori Domstolen i det væsentlige fastslog, at retsvirkningerne af en retsafgørelse, der fastslår, at vilkår, der er erklæret for urimelige, er ulovlige, kan udvides til at finde anvendelse på alle forbrugere, som med den pågældende erhvervsdrivende har indgået en aftale, der indeholder samme vilkår, uden at denne pågældende behøver været part i den sag, der er anlagt mod den erhvervsdrivende. Den forelæggende ret er navnlig i tvivl om, hvorvidt dette ligeledes er tilfældet for så vidt angår forbrugere, som har indgået en aftale indeholdende samme vilkår med en anden erhvervsdrivende, som ikke var part i den sag, hvori det blev fastslået, at de omhandlede vilkår, var urimelige.
- 21 På denne baggrund har Sąd Apelacyjny w Warszawie (appeldomstolen i Warszawa) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Kan anvendelse af vilkår i almindelige forretningsbetingelser, som indholds-mæssigt svarer til vilkår, som er erklæret ulovlige i en retskraftig dom, og som er optaget i registret over ulovlige vilkår i almindelige forretningsbetingelser, i lyset af artikel 6, stk. 1, og artikel 7 i direktiv 93/13, sammenholdt med artikel 1 og 2 i direktiv 2009/22, for så vidt angår en erhvervsdrivende, som ikke var part i den sag, der endte med optagelsen i registret over ulovlige vilkår i almindelige forretningsbetingelser, anses for en ulovlig handling, som i lyset af national ret udgør en praksis, der skader forbrugernes kollektive interesser, og som derfor berettiger til idømmelse af en bøde i en national forvaltningssag?
- 2) Er retten i anden instans, til prøvelse af hvis dom der kan iværksættes kassationsappel som reguleret i den polske retsplejelov, i lyset af artikel 267, stk. 3, [TEUF] en ret, hvis afgørelser ifølge de nationale retsregler ikke kan appelleres, eller er Sąd Najwyższy (højesteret), som har kompetence til at behandle en kassationsappelsag, en sådan ret?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

- 22 Med sit første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 6, stk. 1, og artikel 7 i direktiv 93/13, sammenholdt med artikel 1 og 2 i direktiv 2009/22, skal fortolkes således, at de er til hinder for, at anvendelsen af vilkår i almindelige forretningsbetingelser, som indholdsmæssigt svarer til vilkår, der er erklæret ulovlige i en retskraftig dom, og som er optaget i registret over sådanne vilkår, anses for en ulovlig handling, for hvilken der kan idømmes en bøde i forhold til en erhvervsdrivende, som ikke var part i den sag, der endte med optagelsen af disse vilkår i det omhandlede register.
- 23 Det skal indledningsvis bemærkes, at såvel den forelæggende ret som Kommissionen i sine skriftlige indlæg har givet udtryk for tvivl om, hvorvidt den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning er forenelig med Den Europæiske Unions Charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«), og nærmere bestemt artikel 47 heri, for så vidt som en erhvervsdrivende i henhold til nævnte lovgivning ikke gives mulighed for at fremføre argumenter til støtte for påstande om, at vilkårene i almindelige forretningsbetingelser ikke er urimelige, og således fratages sin ret til at blive hørt.
- 24 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at det følger af fast retspraksis, at de grundlæggende rettigheder, der er sikret ved Unionens retsorden, kan anvendes i alle situationer, der reguleres af EU-retten, men ikke uden for sådanne situationer (dom af 26.2.2013, Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, præmis 19).
- 25 I den foreliggende sag fremgår det af de sagsakter, som Domstolen råder over, at direktiv 93/13 og 2009/22 blev gennemført ved den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning. Den bøde, som Biuro Partner er pålagt i henhold til denne ordning, udgør således en gennemførelse af disse direktiver. De grundlæggende rettigheder i EU's retsorden finder dermed anvendelse.
- 26 Eftersom der i direktivet 93/13 og 2009/22 ikke findes nogen bestemmelse, som udtrykkeligt fastsætter en ordning for effektiv retsbeskyttelse af erhvervsdrivende, skal de i denne henseende fortolkes i lyset af chartrets artikel 47.
- 27 Heraf følger, at der ved en fortolkning af direktiv 93/13 og 2009/22 i lyset af chartrets artikel 47 skal tages hensyn til, at enhver, der er tillagt rettigheder i henhold til EU-retten, som kan krænkkes, har adgang til effektive retsmidler. Dette gælder ikke alene de forbrugere, som gør gældende, at de har lidt skade som følge af et urimeligt kontraktvilkår i en kontrakt, som de har indgået med en erhvervsdrivende, men også en erhvervsdrivende såsom Biuro Partner, der har gjort gældende, at det omtvistede kontraktvilkår ikke kan anses for ulovligt og medføre en bøde, udelukkende fordi et tilsvarende vilkår er optaget i det nationale register over ulovlige vilkår i almindelige forretningsbetingelser, når den erhvervsdrivende ikke har været part i den procedure, der førte til vilkårets opførelse på den omtvistede liste.
- 28 Det skal endvidere bemærkes, at den ved direktiv 93/13 indførte beskyttelsesordning i henhold til fast retspraksis hviler på den betragtning, at forbrugeren befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende såvel hvad angår forhandlingsstyrke som informationsniveau (dom af 29.10.2015, BBVA, C-8/14, EU:C:2015:731, præmis 17 og den deri nævnte retspraksis).
- 29 Under hensyntagen til en sådan svagere stilling fastsætter artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, at urimelige kontraktvilkår ikke binder forbrugeren. Der er tale om en præceptiv bestemmelse, der har til formål at erstatte den formelle balance, som kontrakten indfører mellem medkontrahenternes rettigheder og forpligtelser, med en reel balance, der skal genindføre ligheden mellem parterne (dom af 29.10.2015, BBVA, C-8/14, EU:C:2015:731, præmis 18 og den deri nævnte retspraksis).

- 30 På grund af arten og betydningen af den offentlige interesse, som den beskyttelse, der er sikret forbrugerne, som befinder sig i en sådan svagere stilling, hviler på, pålægger det nævnte direktivs artikel 7, stk. 1, desuden medlemsstaterne at fastsætte egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør (dom af 21.1.2015, Unicaja Banco og Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 og C-487/13, EU:C:2015:21, præmis 30 og den deri nævnte retspraksis).
- 31 Dette mål om at bringe ulovlig praksis til ophør forfølges ligeledes af bestemmelserne i direktiv 2009/22, der med henblik på at stille passende proceduremæssige midler til rådighed i forbindelse med søgsmål med påstand om forbud supplerer den i direktiv 93/13 omhandlede beskyttelse af forbrugernes interesser.
- 32 Det er i denne sammenhæng, som fremgår af denne doms foregående præmisser, at Domstolen skal besvare den forelæggende rets første spørgsmål.
- 33 Det skal i denne forbindelse konstateres, at det fremgår af de sagsakter, som Domstolen råder over, og navnlig den polske regerings indlæg, at de midler, som anvendes i henhold til polsk ret – bl.a. ajourføring af et nationalt register over ulovlige vilkår – har til formål på bedste vis at opfylde den i direktiv 93/13 og 2009/22 omhandlede forbrugerbeskyttelsespligt.
- 34 Den forelæggende ret har anført, at det nationale register forfølger tre mål med henblik på at gøre forbuddet mod anvendelse af urimelige kontraktvilkår mere effektivt.
- 35 Registret, som er offentligt, og som derfor er tilgængeligt for alle forbrugere og alle erhvervsdrivende, har for det første til formål at gøre det vanskeligere for andre erhvervsdrivende end dem, der var årsag til optagelsen af sådanne vilkår i det pågældende register, at sprede og anvende sådanne vilkår. Registret bidrager endvidere til gennemsigtigheden af den beskyttelsesordning til fordel for forbrugerne, som er forskrevet i polsk ret, og således til den heraf følgende retssikkerhed. Endelig er ordningen med til at sikre, at det nationale retssystem fungerer effektivt ved at forhindre en overlapning af retssager vedrørende lignende kontraktvilkår i almindelige forretningsbetingelser, som anvendes af andre erhvervsdrivende.
- 36 Hvad angår et sådant register kan det for det første ikke bestrides, at dets oprettelse er i overensstemmelse med EU-retten. Det fremgår nemlig af bestemmelserne i direktiv 93/13, og navnlig af dets artikel 8, at medlemsstaterne kan oprette fortegnelser over kontraktvilkår, der betragtes som urimelige. Medlemsstaterne er i henhold til direktivets artikel 8a, som er ændret ved direktiv 2011/83, og som finder anvendelse på aftaler, der er indgået efter den 13. juni 2014, forpligtede til at underrette Kommissionen om oprettelsen af sådanne fortegnelser. Det fremgår af disse bestemmelser, at disse fortegnelser eller registre, som oprettes af nationale myndigheder, i princippet opfylder det i direktiv 93/13 opstillede mål om forbrugerbeskyttelse.
- 37 Det fremgår for det andet af artikel 8 i direktiv 93/13, at det ikke alene er oprettelsen af et register, som det, der er oprettet af kontoret for konkurrence og forbrugerbeskyttelse, men også forvaltningen heraf, som skal opfylde de krav, som er opstillet i direktivet og i EU-retten i almindelighed.
- 38 Det skal i denne forbindelse præciseres, at registret skal forvaltes på en gennemsigtig måde af hensyn til såvel forbrugerne som de erhvervsdrivende. Dette krav indebærer, at registret skal være overskueligt, uanset hvor mange vilkår det måtte indeholde.
- 39 Vilkårene i registret skal desuden opfylde kravet til aktualitet, hvilket indebærer, at registreret skal ajourføres omhyggeligt, og at de vilkår, som ikke længere skal være optaget heri, fjernes i henhold til retssikkerhedsprincippet.

- 40 Desuden bør en erhvervsdrivende, som pålægges en bøde for anvendelsen af et vilkår, der anses for at svare til et vilkår, som fremgår af det pågældende register, kunne klage over denne sanktion i henhold til princippet om effektiv retsbeskyttelse. Denne klageadgang bør både omfatte en vurdering af den handling, som anses for ulovlig, og størrelsen af den bøde, som er fastsat af den nationale kompetente myndighed, hvilket i det foreliggende tilfælde vil sige kontoret for konkurrence og forbrugerbeskyttelse.
- 41 Hvad angår denne vurdering fremgår det af de for Domstolen fremlagte sagsakter, at i henhold til polsk ret var den bøde, som var blevet pålagt den erhvervsdrivende, begrundet med, at det omtvistede vilkår, som var anvendt af den erhvervsdrivende, svarede til et vilkår i almindelige forretningsbetingelser, som var anset for at være ulovligt og opført i kontorets register. Polsk lovgivning bestemmer i denne henseende, at en erhvervsdrivende kan bestride denne sidestilling ved en domstol, dvs. ved Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (den regionale domstol i Warszawa – domstol for sager om konkurrence- og forbrugerbeskyttelsessager). Denne domstol er navnlig beføjet til at kontrollere vilkår i almindelige kontraktvilkår, og det tilkommer den således at sikre enheden i retspraksis på området for forbrugerbeskyttelse.
- 42 Ifølge de sagsakter, der foreligger for Domstolen, er den undersøgelse som er foretaget af den kompetente ret, ikke en ren formel sammenligning af de omtvistede vilkår og de vilkår, som er opført i det pågældende register. Denne undersøgelse består derimod i en vurdering af indholdet af de omtvistede vilkår med henblik på at fastslå, om de – henset til samtlige relevante omstændigheder i hvert enkelt tilfælde – materielt set, og bl.a. henset til deres retsvirkninger, er identiske med de vilkår, der er optaget i registret.
- 43 Henset til de ovenstående betragtninger, som det tilkommer den nationale ret at vurdere rigtigheden af, kan det ikke med rette gøres gældende, at en national ordning som den i hovedsagen omhandlede tilsidesætter de erhvervsdrivendes ret til forsvar eller princippet om effektiv retsbeskyttelse.
- 44 Hvad angår størrelsen af den af kontoret pålagte bøde skal det bemærkes, at det følger af artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13, at medlemsstaterne skal sikre, at der findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.
- 45 Selv om det i denne henseende kan konstateres, at fastsættelsen af en bøde som følge af anvendelsen af et vilkår, som anses for urimeligt, utvivlsomt er et middel til at bringe den pågældende anvendelse til ophør, skal dette middel imidlertid overholde proportionalitetsprincippet. Medlemsstaterne skal således sikre, at enhver erhvervsdrivende, som er af den opfattelse, at den bøde, som de er blevet pålagt, er i strid med dette almindelige EU-retlige princip, har mulighed for at bestride størrelsen af denne bøde.
- 46 Det tilkommer i hovedsagen den forelæggende ret at efterprøve, om den omhandlede nationale polske ordning giver en erhvervsdrivende, som er pålagt en bøde af kontoret for konkurrence og forbrugerbeskyttelse, ret til at anlægge en sag med henblik på at anfægte bødens størrelse under påberåbelse af en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet.
- 47 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 6, stk. 1, og artikel 7 i direktiv 93/13, sammenholdt med artikel 1 og 2 i direktiv 2009/22 og med chartrets artikel 47, skal fortolkes således, at de ikke er til hinder for, at anvendelsen af vilkår i almindelige forretningsbetingelser, som indholdsmæssigt svarer til vilkår, der er erklæret ulovlige i en retskraftig dom, og som er optaget i et nationalt register over ulovlige vilkår i almindelige forretningsbetingelser, anses for en ulovlig handling i forhold til en erhvervsdrivende, som ikke var part i den sag, der endte med optagelsen af disse vilkår i det nævnte register, forudsat, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve forekomsten af, at den erhvervsdrivende har adgang til effektive retsmidler med henblik på både at få prøvet den afgørelse, hvorved det fastslås, at de vilkår, der sammenlignes, svarer til hinanden, og som vedrører spørgsmålet om, hvorvidt disse vilkår –

henset til samtlige relevante omstændigheder i hvert enkelt tilfælde – materielt set, og bl.a. henset til deres negative virkninger for forbrugerne, svarer til hinanden, og den afgørelse, som i givet fald fastsætter bødens størrelse.

Det andet spørgsmål

- 48 Det andet spørgsmål drejer sig om, hvorvidt den forelæggende ret skal kvalificeres som en »national ret, hvis afgørelser ifølge de nationale retsregler ikke kan appelleres« som omhandlet i artikel 267, stk. 3, TEUF.
- 49 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at dette spørgsmål er rejst, eftersom det på national plan er omtvistet, hvorvidt en kassationsappel kan anses for en afgørelse, som ikke kan appelleres i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 267, stk. 3, TEUF.
- 50 Den forelæggende ret har i denne forbindelse henvist til, at enhver overtrædelse af EU-retten kan være grundlag for at iværksætte en kassationsappel som omhandlet i retsplejelovens artikel 398, stk. 1³. Den forelæggende ret konkluderede med henvisning til Domstolens praksis, at den ikke er af den opfattelse, at den er omfattet af de retter, der er omhandlet i artikel 267, stk. 3, TEUF, idet dens afgørelser ifølge de nationale retsregler kan appelleres.
- 51 Det skal i denne forbindelse som påpeget af såvel den polske regering som Kommissionen bemærkes, at Domstolen i sager, der vedrørte nationale ordninger om adgang til domstolsprøvelse, som kan sammenlignes med den i hovedsagen omhandlede, har haft lejlighed til at fortolke begrebet »national ret, hvis afgørelser ifølge de nationale retsregler ikke kan appelleres«.
- 52 I disse domme fastslog Domstolen, at en national appelrets afgørelser, der kan anfægtes af parterne ved en højesteret, ikke hidrører fra en »national ret, hvis afgørelser ifølge de nationale retsregler ikke kan appelleres«, i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 267 TEUF. Den omstændighed, at realitetsbehandlingen af sådanne anfægtelser er undergivet et krav om en forudgående bevilling fra den pågældende højesteret, har ikke den virkning, at parterne fratages deres appelmulighed (dom af 16.12.2008, Cartesio, C-210/06, EU:C:2008:723, præmis 76 og den deri nævnte retspraksis).
- 53 Domstolen præciserede endvidere, at dette gælder så meget desto mere med hensyn til en processuel ordning, der fastsætter begrænsninger særligt for så vidt angår arten af de anbringender, der kan gøres gældende for en sådan ret, idet disse skal vedrøre tilsidesættelse af lovgivningen (dom af 16.12.2008, Cartesio, C-210/06, EU:C:2008:723, præmis 77).
- 54 Henset til denne retspraksis vedrørende nationale ordninger om domstolsprøvelse, der kan sammenlignes med den i hovedsagen omhandlede ordning, skal det andet spørgsmål besvares med, at artikel 267, stk. 3, TEUF, skal fortolkes således, at en ret som den forelæggende ret, hvis afgørelser inden for rammerne af en tvist som den i hovedsagen foreliggende kan gøres til genstand for en kassationsappel, ikke kan anses for en »ret, hvis afgørelser ifølge de nationale retsregler ikke kan appelleres«.

Sagens omkostninger

- 55 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Femte Afdeling) for ret:

- 1) Artikel 6, stk. 1, og artikel 7 i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler, sammenholdt med artikel 1 og 2 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/22/EF af 23. april 2009 om søgsmål med påstand om forbud på området beskyttelse af forbrugernes interesser samt artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, skal fortolkes således, at de ikke er til hinder for, at anvendelsen af vilkår i almindelige forretningsbetingelser, som indholdsmæssigt svarer til vilkår, der er erklæret ulovlige i en retskraftig dom, og som er optaget i et nationalt register over ulovlige vilkår i almindelige forretningsbetingelser, anses for en ulovlig handling i forhold til en erhvervsdrivende, som ikke var part i den sag, der endte med optagelsen af disse vilkår i det nævnte register, forudsat, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve forekomsten af, at den erhvervsdrivende har adgang til effektive retsmidler med henblik på både at få prøvet den afgørelse, hvorved det fastslås, at de vilkår, der sammenlignes, svarer til hinanden, og som vedrører spørgsmålet om, hvorvidt disse vilkår – henset til samtlige relevante omstændigheder i hvert enkelt tilfælde – materielt set, og bl.a. henset til deres negative virkninger for forbrugerne, svarer til hinanden, og den afgørelse, som i givet fald fastsætter bødens størrelse.
- 2) Artikel 267, stk. 3, TEUF skal fortolkes således, at en ret som den forelæggende ret, hvis afgørelser inden for rammerne af en tvist som den i hovedsagen foreliggende kan gøres til genstand for en kassationsappel, ikke kan anses for en »ret, hvis afgørelser ifølge de nationale retsregler ikke kan appelleres«.

Underskrifter